

Mga Liham na Pastoral kina Timoteo at Tito

Ang mga pagbabagong kultural na nagaganap sa lahat ng anyo ng buhay ay may kinalaman din sa simbahan. Hindi nagmula kay Kristo ang lahat ng mga kapaniwalaan at kaugaliang itinuturo sa atin, kaya maaaring baguhin ang maraming bagay. Gayunman, may panganib na itakwil natin kasama ng mga ito ang tunay na pananampalataya. Ano ang nakatakdang pananampalatayang dapat nating sundin?

Lumitaw na ang problemang ito sa naunang simbahan, nang mga taong 64-67, nang mamatay sina Pedro at Pablo sa Roma bilang mga martir para kay Kristo. Sapagkat wala na sa piling ng simbahan ang mga nagpapatotoo kay Kristo, ipinalagay ng ilan na higit nilang malayang *ipangaral ang kanilang sariling doktrina*. Wala nang mas madali pa kaysa palitan ang pagsunod kay Kristo ng mga *talakayan at talumpatiang relihiyoso!*

Sa gayon, kinailangang ipagtanggol ng mga humalili sa mga apostol ang *doktrinang tinanggap nila mula sa mga ito, kasabay sa pagpili at pagbuo sa mga ministrong karapatdapat*. Ang mga bagay na ito ang tampok sa kabalisahang mapapansin sa mga kasalukuyang sulat kina Timoteo at Tito.

Ilang talata sa mga sulat na ito ang naglalaman ng mga payo ni Pablo sa kanyang mga katulong, sina Timoteo at Tito. Gayunman, matitiyak din na naragdagan iyon ng iba pang talata nang sumunod na mga panahon, maaaring noong 90 o 100 pagkasilang kay Kristo, at nasaklaw ng kapangyarihan ni Pablo ang pagtuturong ito ng unang Iglesya.

Ang tatlong sulat na ito kina Timoteo at Tito ay tinatawag na "pastoral" sapagkat patungkol sa mga "pastol ng kaluluwa". Tungkol kay Timoteo, sangguniin ang Gawa 16:1 – kung paano siya nakatagpo ni Pablo. Sangguniin din ang 1 Corinto 16:10 at Filipos 2:19.

1 Bati ni Pablo, na apostol ni Kristo Jesus sa pasya ng Diyos na ating Tagapagligtas at ni Kristo Jesus na ating pag-asa,

²kay Timoteo na tunay kong anak sa pananampalataya: sumaiyo ang kagan-dahang-loob, habag at kapayapaang mula sa Diyos Ama at kay Kristo Jesus na ating Panginoo.

Mga bulaang guro

³Nang pa-Macedonia ako, sinabihan kitang manatili sa Efeso para utusan ang ilang tao na huwag baguhin ang aral ⁴sa pagsunod nila sa mga kumento at walang katapusang talaangnan. Mga pagtatalo lamang ang ibinubunga ng mga ito sa halip ng gawang maka-Diyos sa bisa ng pananampalataya. ⁵Sa malinis na puso at sa mabuting budhi at sa di-mapagkuning waring paniniwala galing ang pag-ibig na layunin ng pangangaral.

⁶Nawala ang mga ito sa ilan, kaya nagkakabuhul-buhol sila sa mga salitang walang-saysay. ⁷Gusto nila na ituring silang mga guro ng Batas gayong hindi naman nila naiintindihan ang kanilang sinasabi ni ang kanilang pinatotohanan.

⁸Alam nga natin na mabuti ang Batas kung ginagamit ito nang tama. ⁹Alam din natin na hindi para sa matuwid ang Batas,

• **1.3** Sa unang kabanatang ito, iba-iba at magkakahalal ang ilang paksa: inuulit ng mga ito ang nasabi na ni Pablo sa ibang sulat na ang komentaryo ay naibigay na.

Bibigyang-diin lamang natin ang tumutukoy sa mga huwad na propeta. Sapagkat patay na ang mga apostol na nakakita kay Kristo, nakalimutan na ng ilang tao na ang kabuuan ng pananampalataya ay nakabatay sa itinuro ni Kristo. Sa halip na pagnilay-nilayan ang pangangaral ng mga apostol, nagsimula ang ilan na talakayin at buuin ang mga teoriyang relihiyoso.

Sa malinis na puso galing ang pag-ibig na layunin ng pangangaral (5). Kailangang maging matatag si Timoteo sa pag-aalis sa mga talakayang nagpapahina sa simbahan at humahadlang sa pagsibol ng tunay na pag-ibig. Maging ang madudugong digmaan ay nagmumula sa mga walang silbing pagtatalong panrelihiyon. Upang maiwasan ang paghahati-hati,

kundi dahil sa masasama at suwail, mga lumalabag sa Batas at makasalanang mga kriminal at lapastangan, mga pumapatay ng ama at ina, at iba pang mamamatay-tao, ¹⁰sa mga mambababae, mga sumisiping sa kapwa-lalaki, mga nagnenegosyo ng kapwa, mga sinungaling, mga sumisira sa kanilang panata at ang iba pa – ang lahat ng sumasalungat sa mabuting aral ¹¹na ayon sa Ebanghelyong ipinagkatiwala sa akin ng maluwalhati at kapuri-puring Diyos.

¹²Pinasalamatan ko ang humirang sa akin, si Kristo Jesus na ating Panginoo. Nagtiwala siya sa akin sa pagtatalaga niya sa akin na tagapaglingkod. ¹³Pasalungat ako noong una, nang-uusig at marahas. Subalit kinahabagan niya ako dahil kumilos ako sa kamangmangan sa pagtanggap kong maniwala. ¹⁴Masaganang ibinuho sa akin ang kagandahang-loob ng ating Panginoo, kasama ang Kristiyanong pananampalataya at pag-ibig.

¹⁵Totoo at maaasahan ang salitang ito: dumating si Kristo Jesus sa mundo upang iligtas ang mga makasalanang, na ako ang una. ¹⁶At kinahabagan ako upang sa akin muna mahayag ang pasensya ni Kristo Jesus, at magsilbing halimbawa sa mga maniniwala sa kanya para magkaroon sila ng buhay na walang hanggan. ¹⁷Sa Hari

kailangan natin ang isang malinis na puso at di mapagkuningwaring paniniwala (5).

• **2.1** Nangunguna sa mga tuntuning sumasaklaw sa bawat kategorya ng mananampalataya ang dalawang payo tungkol sa pagsamba:

– Panalangin para sa mga namumuno

– Pag-uugali ng kababaihan sa simbahan

Iginigiit ko na isamo at ipanalangin (1). Hinahangad ni Pablo na makiisa ang mga Kristiyano sa kanilang mga kababayan. maging matapat sa kanilang bayan at magdasal para dito. Sa kabila ng mga kasalanan at pamahiin, naging relihiyoso ang paganong daigdig na ito. Kasama ng bawat kilos nila ang relihiyoso. Ito ang nagpapaliwanag kung bakit nang sumunod na mga panahon, inusig bilang mga rebelde at taksil ang mga Kristiyano. sapagkat hindi nila sinamba ang emperador, o ang mga diyos-diyusan nito.

Hindi balakid ang katapatan kay Kristo sa katapatan

ng panahon, sa walang-kamatayan, dinakikita at iisang Diyos: dangal at luwalhati magpakailanman. Amen!

¹⁸May ipapaalaala ako sa iyo, ang kong Timoteo, batay sa mga salita ng mga propeta na binigkas sa iyo noon: ipaglaban mo ang mabuting laban, nang may pananampalataya at mabuting budhi. ¹⁹Ito ang itinakwil ng ilan at winasak nila ang kanilang pananampalataya, ²⁰tulad nina Himeneo at Alejandro na ipinaubaya ko kay Satanas upang matoto silang huwag lapastanganin ang Diyos.

2 ¹Iginigiit kong isamo, ipagdasal, ihiling at ipagpasalamat ang lahat ng tao ²ang mga hari at mga namumuno, upang mabuhay tayo sa kabanalan at katamtaman, sa katahimikan at kapayapaan.

³Mabuti nga ito at kalugud-lugod sa paningin ng Diyos na ating Tagapagligtas; ⁴siya ang may gustong maligtas ang lahat ng tao at marating ang kaalaman sa katotohanang ito: ⁵iisa ang Diyos, iisa rin ang tagapamagitan sa Diyos at sa mga tao – si Kristo Jesus na tao. ⁶At ito ang patotoo ng Diyos sa takdang panahon:

sa bayan hanggat hindi ginagawang diyus-diyusan ang bayan at hinihingi sa mga mamamayan na pikitmatang sumunod sa mga namamahala dito.

Hindi natin matatalikuran ang pagtuligsa sa kanilang mga pagkakamali, at hindi rin natin maaitigil ang pagkilala bilang mga kapatid sa mga taong hindi sumasang-ayon sa mga pinuno.

Nararapat na *ipanalangin natin ang mga namamahala*. Ang ibig bang sabihin nito ay hindi tayo puwedeng humanap ng higit na matapat at mabuting namamahala? Puwede, siyempre: tingnan ang Roma 13.

Sa kababaihan tumutukoy ang mga bersikulo 9-14. Alalahanin nating nagkaroon ng maraming alalahanin tungkol sa kalayaan sa simbahan, at napakapayak ang pakikipamahay sa mga kapatid, kaya kung minsan ay nagbubunga ng pagmamalabis. Dahil dito kaya napakahigpit ang sulat.

Sa kabilang dako, lagi tayong nahihirapan sa pagtanggap sa hinihingi ng Ebanghelyo kapag naiiba ang itinuturo ng ating lipunan. Ang pagtingin ni Jesus sa kababaihan ay talagang bago at mapagpalaya, at sa simula, sumunod ang simbahan sa kanyang halimbawa

inialay niya ang sarili bilang pantubos sa lahat. ⁷Ginawa akong tagapangaral at apostol nito; totoo ang sasabihin ko at hindi kasinungalingan: naging guro ako ng mga bansang pagano hinggil sa pananampalataya at katotohanan.

⁸Ito ang gusto ko sa panalangin saanman: malinis na kamay ang dapat itaas ng mga lalaki nang walang galit at pag-aaway.

⁹Gayon din naman, magdamit sana nang maayos ang mga babae, simple at hindi masagwa. Wala nang pagpapakulot at ginto o mga perlas o mamahaling damit, ¹⁰kundi mga mabubuting gawa ang bagay sa mga babaeng sumasampalataya sa Diyos.

¹¹Matutuhan sana ng babae ang katahimikan at pagsunod. ¹²Hindi ko pinahihintulatang magturo ang babae; huwag siyang mamuno sa lalaki kundi tumahimik. ¹³Si Adan nga ang unang hinubog, at pagkatapos ay si Eva. ¹⁴At hindi si Adan ang nalinlang, kundi ang babae, kaya nagkaroon ng pagsuway. ¹⁵Gayunpaman, ang pagiging ina ang magliligtas sa kanya. Manatili lamang ang mga babae sa pananampalataya at pag-ibig at magpapakabanal sa pagtitimpi.

(tingnan ang 1 Cor 7). Hindi nagtagal at nanumbalik sa karaniwang gawi ng pagbibigay ng limitadong puwang sa kababaihan sa lipunan, at ginagawa rin ito maging sa mga pagtitipong panrelihiyon.

Sa buong kasaysayan ng Igllesia, may malaking paggalang sa dignidad ng kababaihan at maraming panahong hindi natatamo ng kababaihan ang pagiging pantay sa kalalakihan. Sa maraming pook, higit na malaya ang kababaihan sa Panggitnang Panahon kaysa panahong malapit sa ating panahon, sa ika-19 na siglo. Gayundin naman, sa mga dakong siyudha na may pakikisangkot sa pangangalakal, sa daigdig man o sa Igllesia, ay tinatamasa ng kababaihan ang isang katayuang hindi maihahambing sa kanilang katayuan sa mga lipunang walang pakikipag-ugnayan sa iba.

Ang totoo, ang Igllesia, sa sarili nito, ay hindi makababago sa daigdig at sa lipunan hanggang hindi natututuhan ng mga ito ang realidad ng sangkatauhan.

Ang talatang ito, na magpapagunita sa atin sa 1 Cor 11:1-10 at 14:34, ay tutol sa pagpapalaya sa kababaihan batay sa tekstong biblikal na karaniwang ginagamit ng mga gurong Judio.

Tungkol sa mga obispo at mga diakono

3 • ¹Totoo ito: mabuting adhikain ang maging tagapagsuri o obispo.

²Dapat walang kapintasan ang obispo: minsan lamang ikinasal, may pagtitimpi, mahinahon, marangal, bukas ang tahanan at nakapagtuturo. ³Hindi lasenggo, hindi marahas kundi mabait, tahimik at di mukhampera. ⁴Maganda ba ang pamamahala niya sa kanyang bahay? Sinusunod ba siya't iginagalang ng kanyang mga anak? ⁵Kung hindi siya marunong mamahala sa sariling pamamahay, paano niya mapangangalagaan ang sambayanan ng Diyos?

⁶Hindi ang isang bagong Kristiyano at baka yumabang siya at maparusahang kasama ng diyablo. ⁷Dapat ding siya'y iginagalang ng mga di-kapanalig, dahil baka hamakin siya at mahulog sa bitag ng diyablo.

⁸Gayon din naman ang mga katiwala o diakono. Maging marangal sila, may isang salita, hindi mahilig sa alak, o sa pera. ⁹Ingatan nawa nila ang mahiwagang yaman ng pananampalataya sa kanilang malinis na budhi. ¹⁰Subukin muna sila at saka sila maglingkod kung wala silang kapintasan.

¹¹Gayon din naman ang mga babae:

• **3.1** Dito, nakikipag-ugnayan si Pablo sa mga pinuno, obispo at diakono (tingnan ang komentaryo sa Tito 1:6 at Fil 1:1).

• **14.** Ipinagugunita sa atin ng maikling talatang ito na kung sadyang tayo ang nangangalaga sa Iglesia ng Diyos, hindi tayo ang nagtatag nito, ni ang mga guro nito. Isinilang ang Iglesia sa pamamagitan ng maaawang pakikialam ng Diyos, nang ipasya niyang kailangang maibilang ang kanyang Anak sa lipi ng sanlibutan, gaya ng ipinahahayag sa maikling tulang ito.

Ang misteryo ng kagandahang-loob (16). Ginagamit ng teksto ang salitang maisasalin na "kabutihan." Tingnan ang 2:2; 4:7; 6:3; 5:6; 2 Tim 3:5 at Tito 1:1). Nang panahong iyon, malimit na ginagamit ang salitang ito upang mangahulugan ng "mapagmahal na pakikitungo sa Ama at kapwa", na nagpapakilala sa mga tunay na mananampalataya na sadyang ginagaya ang halimbawa ng Diyos.

Ang Iglesia ang haligi at saligan ng katotohanan

marangal, hindi tsismosa, simple, tapat sa lahat.

¹²Minsan lamang dapat ikinasal ang mga diakono, marunong mamahala sa kanilang mga anak at sa kanilang pamamahay. ¹³Kung maglilingkod sila nang mabuti, uunlad sila at titibay sa Kristiyang pananampalataya.

• ¹⁴Isinusulat ko ang mga ito bagamat inaasahan kong makapunta agad sa iyo. ¹⁵Sa gayon, matagalan man ako, malalaman mo kung paano ka kikilos sa sambayanan ng Diyos, na siyang Iglesia ng Diyos na buhay, ang haligi at saligan ng katotohanan. ¹⁶Talaga ngang dakila ang misteryo ng kagandahang-loob.

Ipinakita siya sa laman, tinanggap na matuwid sa Espiritu, nagpakita sa mga anghel, ipinahayag sa mga bansa sinampalatayanan sa daigdig, iniakyat sa kaluwalhatian.

4 • ¹Maliwanag na sinasabi ng Espiritu na sa mga huling panahon, may tatalikod sa pananampalataya upang sumunod sa mga espiritung mapanlinlang at sa mga aral ng demonyo. ²Manggagaling ang mga aral na ito sa

(15). Kailangang maunawaan natin ang pananalitang ito: mula sa itaas, mula sa daigdig na ang lahat-lahat ay katotohanan, ibinabang ng Diyos ang kanyang Katotohanan sa lupa, bilang isang haligi o nakikitang palatandaan na maaaring sandalan ng tao. Sa kabila ng mga pagtataksil ng Iglesia, ginagamit iyon ng Diyos upang pangalagaan sa daigdig ang tunay na kaalaman sa Ama, sa Anak at sa Espiritu Santo. Kung wala ang kaalamang ito, hindi magiging malaya ang tao, ni hindi mararating ng sangkatauhan ang kahustuhan ng isip.

• **4.1** Pagkamatay ng mga apostol, lumitaw sa Iglesia ang mga bagong guro na pinakialaman ang pananampalataya.

Kabilang sa mga pagkakamali, sinasabi ng mga taong ito na di malinis ang kahit anumang galing sa katawan at sa likas na buhay; isinumpa nila ang kasal, ipinagbawal ang pagkain ng kame at ang pag-inom ng alak. Di-Kristiyano ang kanilang paghamak sa katawan at sa mga bagay na nilikha ng Diyos, at nilalaban ito ng Iglesia: tingnan ang Col 2:23.

mga taong mapagkunwari na tinatakan ng apoy sa kanilang kalooban.

³Ipagbabawal nila ang pag-aasawa at ang ilang pagkain na nilikha ng Diyos para tanggapin at ipagpasalamat ng mga naniniwala at nakakakilala sa katotohanan. ⁴Mabuti nga ang lahat ng nilikha ng Diyos at walang dapat itakwil, kundi dapat tanggapin at ipagpasalamat. ⁵At pinababalan ito ng panalangin at ng salita ng Diyos.

⁶Kung ito ang ilalahad mo sa mga kapatid, mabuting lingkod ka nga ni Kristo Jesus, na pinakain ng mga salita ng pananampalataya at ng mabuting aral na itinuro sa iyo. ⁷Itapon mo ang mga walang saysay na kuwento ng mga ulyanin; sa halip ay magsanay ka sa pagpapakabalan.

⁸Kaunti lamang ang pakinabang sa pagsasanay ng katawan, ngunit kapakinabang sa lahat ang pagpapakabalan at may pangako ito para sa buhay ngayon at sa darating. ⁹Totoo at maaasahan ang salitang ito. ¹⁰Nagpapakapagod nga kami

at nagmamalasalakit sapagkat umaasa kami sa Diyos na buhay, ang Tagapagligtas ng lahat, lalo na ng mga sumasampalataya.

Payo kay Timoteo

• ¹¹Jutos mo at ituro ang mga ito. ¹²Hindi ka dapat hamakin dala ng iyong kabataan. Sa halip, maging huwaran ka ng mga kapatid sa iyong salita, gawa, pag-ibig, pananampalataya at kadalisayan. ¹³Hangga't di pa ako dumarating, ilaan mo ang sarili sa pagbabasa, pangangaral at pagtuturo. ¹⁴Huwag mong kalimutan ang kaloob (o karismang) nasa iyo, na ipinagkaloob sa iyo sa bisa ng mga salita ng mga propeta kasabay ng pagpapatong ng kamay ng Matatanda. ¹⁵Pagnilayan mo at isagawa ang mga ito upang makita ng lahat ang iyong pag-unlad.

¹⁶Ingatan mo ang iyong sarili at ang iyong pagtuturo; magtiyaga ka rito. Kung ganito ang gagawin mo, iiligtas mo ang iyong sarili at ang mga nakikinig sa iyo.

Sa mga huling panahon (1): ito ang mga araw na nagsisimula sa muling pagkabuhay ni Jesus hanggang umabot sa kanyang ikalawang pagdating (Heb 1:2; Jaime 5:3).

Maliwanag na sinasabi sa atin ng Espiritu. Malimit na hinuhulaan ng mga Kristiyanong propeta na darating ang mga taong ipangangaral ang sariling mga teoriya, at hindi ang tunay na pananampalataya.

Magsanay ka sa pagpapakabalan (7). May bagong tayong panganib dito. Katuwag ng mga guro na inuunay ang buhay at naghahangad na mamuhay tayo bilang mga kakatwang tao, mayroon ding iba na lubusang nakabuhos ang isip sa mga panlabas na bagay. Sa daigdig ng Griyego-Romano, malaki ang kaabalahan sa mga larong pampalakasan at karera. Inaanayahan tayong suriin, nang hindi hinahamak ang mga may kinalaman sa katawan, kung ibinibigay natin sa bawat bagay ang pagpapahalagang karapat-dapat dito at ang oras na dapat iukol dito.

• ¹¹. Sa harap ng lahat ng mga huwad na guro, kailangan si Timoteong maging halimbawa ng isang tunay na apostol.

Hindi ka dapat hamakin dala ng iyong kabataan. Karaniwang sa mga pamayanan Kristiyano at Judio, matatandang lalaki ang mga namumuno. Ito ang dahilan kung bakit sila tinatawag na "matatanda" o

"presbitero" (na iyon din ang kahulugan). Si Timoteo, na dumadalaw sa Iglesya sa ngalan ni Pablo, ay may kapangyarihan sa mga matatandang ito, bagamat higit siyang nakababata kaysa mga ito. Ang halimbawa ng kanyang matapat na pananampalataya at ang malalim niyang kaalaman sa Biblia ang kanyang lakas.

Huwag kalimutan ang kaloob na espirituwal (14). Kapag hinirang ang isang tao sa ministeryo o sa isang opisyal na puwesto sa pamayanan, itinuturing itong kaloob na espirituwal: halimbawa, presbitero, diakono, obispo, propeta. Samantalang ang ibang kaloob, gaya ng pagpapagalang sa maysakit, ay nagmumulang tuwiran sa Espiritu Santo, tinatanggap ang mga ministeryo sa isang apostol o propeta. Ipinapatong nito ang kanyang mga kamay sa ulo ng kandidato upang isalin dito ang kapangyarihang tinanggap niya sa katulad na paraan. Kayat sa Iglesya, bawat may awtoridad ay tumatanggap ng kanyang tungkulin mula kay Kristo sa pamamagitan ng pagkakasunod-sunod ng mga tao, mula sa apostol.

Sa pagkakataong ito, bumigkas ang mga propeta ng mga pagpapayo at babala sa kandidato (tingnan ang 1:18). Itinalaga si Timoteo sa pamamagitan ng mga salitang may propesiya: si Pablo ang mismong nagpatong ng kamay sa kanya (2 Tim 1:6), at saka ang iba pang propeta at matatanda rin.

Tungkol sa mga biyuda

5 • ¹Huwag mong murahin ang matanda; ituwid mo siya na parang ama mo, at ang iba pang kalalakihan bilang mga kapatid, ²ang matandang babae na parang iyong ina, ang iba pang kababaihan bilang mga kapatid, nang may kadalisayan.

³Igalang mo ang mga biyuda na tala-gang biyuda. ⁴Kung may mga anak o apo ang biyuda, matuto silang maging mabuti sa kanilang kasambahay at suklian ang kanilang mga magulang. Ito ang kalugud-lugod sa paningin ng Diyos. ⁵Ang tala-gang biyuda naman na nag-iisa na ay sa Diyos umaasa at nagdarasal at sumasamo araw at gabi. ⁶Ngunit patay na kahit buhay pa ang maluhong biyuda. ⁷lutos mo ito upang walang maipintas sa kanila. ⁸Kapag pinabayaan ninuman ang kanyang kamag-anak, lalo na ang kanyang mga kasambahay, itinatakwil niya ang pananampalataya; masahol pa siya sa mga di-sumasampalataya.

⁹Ang mga biyudang ito lamang ang ililista: may animnapung taong gulang pataas, minsan lang ikinasal, ¹⁰at may patotoo sa kanyang mga mabuting gawa: paano siya nagturo sa mga anak? nag-

patuloy ba siya sa kapwa? naghugas ng mga paa ng mga banal? tumulong ba siya sa mga namimighati at sanay ba siya sa paggawa ng mabuti?

¹¹Huwag mong tanggapin ang mga batang biyuda. Kapag nagsawa sila kay Kristo, gugustuhin nilang mag-asawa uli ¹²at pumapasok sila sa gulo sa paglabag nila sa unang pangako. ¹³At saka, nakagawian nila ang pagiging tamad at pangangapitbahay. Hindi lamang mga tamad, kundi mga pakialamera pa at dalalera at kung anu-ano ang sinasabi.

¹⁴Kaya gusto ko na mag-asawa uli ang mga bata pang biyuda at magkaanak at asikasuhin ang kanilang bahay at huwag bigyan ng anumang pagkakataon ang kalaban na manuligsa; ¹⁵tumalikod na nga ang ilan para sumunod kay Satanas. ¹⁶Kung may mga biyuda ang isang Kristiyano sa bahay niya, tulungan niya sila upang huwag nang maging pabigat sa Iglesya at nang matulungan ang mga talagang biyuda.

Tungkol sa Matatanda

• ¹⁷Dapat bigyan ng dobleng bayad ang mga Matatanda na mahusay mama-hala, lalo na ang mga nagtatrabaho sa

• **5.1** Sa mula't mula, may natatanging papel na ginagampanan ang kababaihan sa Iglesya. Humahawak ng opisyal na puwesto ang ilan sa kanila, na tinatawag na "biyuda".

Nababanggit dito ang tatlong uri ng biyuda: hindi kailangan ng ilan ang tulong mula sa pamayanan sapagkat may mga kamag-anak sila; ang iba naman ay sadyang nangangailangan ng tulong ng pamayanan. Pangwakas, mayroong iba na tulungan man o hindi ay namumuno sa ilang gawain.

Pumapasok sila sa gulo... (12). Ang ibig sabihin nito ay sinira ng biyuda na kabilang sa ikatlong kategorya ang isang komitment sa pag-aasawa niyang muli. Nakatalaga nga siya sa paglilingkod kay Kristo, gaya ng kababaihang relihiyoso sa kasalukuyang panahon.

Ang talagang biyuda naman ay sa Diyos umaasa. Kailangan nating basahin ang sinasabi ni Pablo sa 1 Cor 7 tungkol sa higit na kalayaang angkin ng mga kababaihang hinaharap ang buhay na walang-asawa upang makapaglingkod sa Panginoon. Tinatawagan ang bawat taong binigyan ng upang pailalim na ganap kay Kristo. Kung bunga ng mga pangyayari sa buhay,

natagpuan natin minsan pa na tayo ay nag-iisa at nakalaya na sa mga pananagutan sa pamilya maaaring ito ang paanyama mula sa Diyos upang ihandog nating lubos ang ating sarili sa paglilingkod sa Iglesya, at sa palaging pananalangin.

• **17.** Minsan pa, pinag-uukulan ng pansin ni Pablo ang mga "matatanda" o "presbitero" na namumuno sa pamayanan lokal.

Dapat bigyan ng dobleng dami ang mga Matatanda. Gusto ni Pablo na tulungan ng pamayanan ang mga lider nito, sa paraang moral at pinansiyal.

Gayunman ay kailangang tupdin nila ang kanilang mga tungkulin. *Sisihin mo sila sa harap ng lahat upang matakot ang iba:* Hindi mga anghel ang mga unang Kristiyano. Maminsan-minsan, nangangailangan ng mahigpit na disiplina ang kanilang mga masigasig at matapat na pananampalataya upang manatiling tapat sa kanilang gawain.

Tingnan ang Col 3:22 at Tito 2:9 tungkol sa mga pananagutan ng mga alipin.

Sa simula at pagwawakas ng kabanata, iginigiit ng

pangangaral at pagtuturo. ¹⁸ Sinasabi nga ng Kasulatan: *Huwag mong busalan ang bakang gumigiik, at May karapatan ang trabahador sa kanyang suweldo.* ¹⁹ Huwag mong panghawakan ang sumbong laban sa Matanda kung hindi galing sa dalawa o tatlong saksi. ²⁰ At sisihin mo sa harap ng lahat ang mga nagkakasala upang matakot ang iba.

²¹ Iginigiit ko sa iyo sa harap ng Diyos at ni Kristo Jesus at ng mga hinirang na anghel: tuparin mo ang lahat ng ito; wala kang itatangi ni kikilingan man. ²² Huwag mong ipatong kaninuman ang mga kamay nang basta na lamang; baka masangkot ka sa kasalanan ng iba. Huwag kang mapintasan ninuman. ²⁴ Lantaran na ang mga kasalanan ng ilan, gayong wala pang pag-uusisa, ngunit ang sa iba'y pagkatapos lamang nito saka lumilitaw. ²⁵ Gayundin nahahayag ay mabubuting gawa at ang hindi pa ay mahahayag din.

²³ (Huwag tubig lamang ang inumin mo kundi kaunting alak din dahil sa iyong sikmura at madalas mong panghihina.)

6 ¹ Ituring ng lahat ng tauhan at alipin na narapat igalang ang kanilang mga amo. Sa gayo'y hindi malalait ang ngalan ng Diyos at ng kanyang aral. ² Kung kapanalig nila ang kanilang mga amo, huwag nilang balewalain ang mga ito dahil magkakapatid sila; sa halip, paglingkuran nila nang higit pa ang mga ito dahil kapanalig at kaibigan ang pinaglilingkuran nila.

awtor ang katapatan sa tradisyon. Hindi bagay na maiiangkop sa panlasa ng tao ang aral ng pananampalataya. Hinihingi sa mga namumuno na igalang ang yamang itinagubilin sa kanila upang maisalin naman sa iba. May nakikita tayong dalawang kamalian:

– Maraming salita ang ilan, sa halip na lumalalim na pananampalataya.

– Pinapalitan ng iba ang pagsuko sa Salita ng Diyos ng nanunuligsang aktitud: binabago nila ang pananampalataya na di naaayon sa kanilang opinyon.

Dalawang ulit na binanggit ang salapi (6:10 at 6:17-19). Pagkaraan ng mga unang taon na pinangibabawan ng masigasig na pananampalataya, natukla-

Pag-ibig sa salapi

Ito ang ituro at iutos. ³ Kung may nagtuturo ng iba na di ayon sa mga salita ng ating Panginoong Jesucristo at sa banal na aral, ⁴ mayabang ang taong ito. Mangmang siya, mahilig sa mga pagbaticos at pagtatalo sa salita. Nagbubunga ito ng inggit, away, insulto, masamang hinala, ⁵ mga diskusyon ng mga taong baluktot ang isip at wala sa katotohanan, at ginagamit ang relihiyon sa pagpapayaman.

⁶ Kayamanan nga ang relihiyon para sa sinumang nasisiyahan sa kung ano lamang meron siya. ⁷ Wala tayong dinala sa daigdig na ito at wala rin tayong mailalabas. ⁸ Makuntento na tayo kung may pagkain at damit. ⁹ Mahuhulog naman sa tukso ang mga may gustong yumaman. Mabibitag sila sa mga bulag at nakasasamang hangarin na maghahatid sa tao sa kapahamakan at pagkawala. ¹⁰ Sapagkat ugat ng tanang kasamaan ang pag-ibig sa salapi; nalhis na sa pananampalataya ang ilang naghangad nito, at dumanas sila ng maraming paghihirap.

¹¹ Ikaw naman na tao ng Diyos, iwasan mo ang lahat ng ito. Hanapin mo ang katarungan, kabanalan, pananampalataya, pag-ibig, pagtititi at kabaitan. ¹² Paglaban mo ang mabuting laban ng pananampalataya, kamtin ang buhay na walang hanggan. Dahil dito kaya ka hinirang at kaya mo ipinahayag ang magandang patotoo sa harap ng mara-

san ng Iglesya, na maging sa mga pananampalataya, nawawala ang lahat kapag umiral ang pag-ibig sa salapi. Ang pagkakagapos natin sa salapi ay nagiging daan upang mawala ang ating pagtitiwala sa Diyos (10). Kailangang hanapin ng mayayaman ang Diyos sa tunay na pananalangin at sa pakikihati sa kanilang mga kapatid.

Pinakiusapan ni Pablo si Timoteo na iwasan ito (11) at manatiling tapat sa pananampalataya at di-gahaman. Sa paraang ito, siya ay magiging "lingkod ng Diyos", at tunay na nagpapatotoo kay Kristo – gaya ng pagpapatotoo ni Kristo sa buhay na Ama (13).

ming saksi. ¹³Kaya itinatagubilin ko sa iyo sa harap ng Diyos na nagbibigay-buhay sa lahat at ni Kristo Jesus na nagbigay ng magandang patotoo sa harap ni Poncio Pilato: ¹⁴tuparin mo nang walang dungis at kapintasan ang Utos hanggang sa pagpapakita ng ating Panginoong Jesu-cristo. ¹⁵Ipahahayag siya sa takdang panahon ng maluwalhati at kaisa-isang Makapangyarihang Hari ng mga hari at Panginoon ng mga panginoon. ¹⁶Tanging siya ang di-namamatay at nasa liwanag na di maaabot; hindi siya nakita o makikita ng tao; sa kanya ang karangalan at kapangyarihan magpakailanman. Amen!

¹⁷Sa mayayaman sa mundong ito, pagsabihan mo sila na huwag magmataas

at huwag manalig sa kayamanang di maaasahan; kundi sa Diyos na masaganang nagbibigay sa atin ng lahat ng ating tinatamasa. ¹⁸Sabihan mo sila na gumawa ng mabuti, magpayaman sa magagandang gawa, magmagandang-loob, at magbigay ¹⁹upang makapag-impok ng magandang puhunan para sa darating at magkamit ng tunay na buhay.

²⁰O, Timoteo, ingatan mo ang ipinagkatiwalang Aral at iwasan ang mga walang kuwentang pag-uusap pati na ang mga katwiran ng huwad na karunungan. ²¹May mga naniwala dito at lumihis sa pananampalataya.

Sumainyo nawa ang kagandahang-loob.

Tingnan ang Introduksyon sa 1 Timoteo. Sa ikalawang liham na ito kay Timoteo ay nababasa natin ang ilang talatang sinulat ni Pablo mula sa isang piitan sa Roma. Parang naging isang pamamaalam ito, sa isang sandaling matindi ang nadarama niyang kalungkutan at ipinalalagay na tinalikuran na siya ng mga mananampalataya. Nakikini-kinita niya ang nalalapit na paghatol sa kanya ng kamatayan, at tinawag niya si Timoteo.

Sa takdang sandaling iyon, ipinakita ni Pablo ang kanyang ganap na pagtitiwala sa Panginoon at tinangka niyang ipabatid ang kanyang diwa kay Timoteo.